

276. Van Dale, de letter C (2)

1. De carezza is nogal terughoudend. Een cargirl (Jaarboek 2010) laat zich niet zo gebruiken als een callgirl. Carnaroli is Italiaanse langkorrelige rijst die gebruikt wordt voor risotto. Carnale lusten zijn vleeselijk. Een carillonist bespeelt een klokkenspel. De carmagnole was een lied en dans tijdens de eerste Franse Revolutie. Een carnavalsschlager is een dito kraker. Het carobe is het johannesbrood. Een carol is een feestelijk lied. De carolusgulden stamt uit de zestiende eeuw. Het carottespel is uiterst verdedigend. Het carpaletunnelsyndroom in de onderarm leidt tot tintelingen en functie-uitval (de carpus - meervoud: carpussen of carpi - is de handwortel). Met Carrarisch marmer wordt carraramarmer bedoeld. Hij at à la carte.

2. Voor de onderhandelingen had hij carte blanche gekregen. In de carrosseriefabriek stond een carrousel draaibank. Cartometrie is minder magisch dan cartomagie. Cartilagineus is kraakbeenachtig, cartilago is kraakbeen. Een cartotheek is een kaartstelsel, een cartouche een rolletje geldstukken van dezelfde soort. Bij carving kun je met een carveski beter uit de voeten. Het cas is het centraal antennesysteem. Een casanova is een vrouwenversierder. Een cascarapil is een laxemiddel. In de cash-and-carryzaak kon je cash betalen. Wat is het casimireffect?

3. Een casotto is een wachthuisje. Met een cassandracomplex sta je moederziel alleen. België en Nederland hebben beide een hof van cassatie. Een dcc is een digitale compact cassette. De casselerrib is naar Kassel genoemd. Een castagnaccio (Jaarboek 2008) is een Italiaanse kastanjetaart. Hij was casual (quasinonchalant) gekleed. De afkorting van casu quo is c.q. Een catacombenkerk (Jaarboek 2009) is een ondergrondse kerk. Een cataclysm is een grote ramp. Na de cataractoperatie liep hij ook nog een neuscatarre op. Catgut is hecht draad. Waar heb je dat C&A'tje gekocht? De cattery werd catsiaans beschreven. Wat doet die catweazle hier?

4. Noem eens een cause célèbre. De caustische kali is een nogal bijtend spulletje. De cavalier begeleidde haar cavalièment, maar ze verlangde naar haar cavaliere servente. Een cavalier seul is een einzelgänger. Een cavernus weefsel zit vol holten en gaten (een caverne (caverna) is een holte). Poliepen behoren tot de holtedieren. Gemalen Spaanse peper noemen we cayennepaper of chilipeper. Cabotage is kusthandel. Een cacique is een stamhoofd bij de indianen. Als toetje waren er vijf cafés glacés. Hemel en aarde bewegen vind je terug in de uitdrukking 'caelum et terras miscere'. Bij het kaderspel speel je cadre. 'Calcar addere currenti' staat voor 'nodeloos aansporen'. Is een candid camera een camera obscura? De carottentrekker beheerste het carottespel. De catharsis is de loutering. Cava is een Spaanse mousserende wijn.

5. Cc'en is iemand iets carbon copy (copie conforme) toesturen. Een cd-single is een compact disc met korte speelduur. De ceanothus is een sierheester. Zij speelde op haar cel. Een celebrity is een celebrité. In dit dictee is het schrijven van celadonporselein niet zo moeilijk. De celleer is de cytologie, een cella is de centrale ruimte in een Romeinse tempel waar een godenbeeld stond en de cellarius is de keldermeester. De celliste ontsnapte met een cellist. Met cellulitis heb je een sinaasappelhuid. Cellysis is het stukgaan van een cel(membraan). Een cembalo is een klavecimbel. Cementstaal is gecarboneerd. Het cenakel is de zaal waar het Laatste Avondmaal werd gehouden. De censor morum is de zedenmeester.

6. Er gaan tien decennia in een centennium. Een centerfold verhult de naakte waarheid niet. Een cento is een literaire lappendeken. Centres d'intérêt zijn het middelpunt van de belangstelling. Wat houden de begrippen excentrisch en hodiëcentrisme (nee, niet: holadijee) in? Het centrum van Broca is het spraakcentrum. Een centrumpartij is niet centrumlinks of centrumrechts. Een centurio voert een centurie aan, een century staat voor honderd runs. Een cercle is een soort inner circle. Cerealiën zijn granen, cereals ontbijtgranen.

7. Een CVA is een cerebrovasculair accident. Alle cérémonies protocolaires werden doorgenomen. Een certosa is een kartuizerklooster. Certo certius is zekerder dan zeker. Cervicitis (afgeleid van cervix) is baarmoederhalsontsteking. Bij een cessie draagt een cedent iets over aan een cessionaris. Ceteris paribus had ik het wel gered. Cetniks zijn Servische nationalisten. Cetti's zangers herken je aan de luide zang. De ceylonthee is afkomstig uit Sri Lanka. De afkorting CF staat voor Centrafrikaanse (Centraal-Afrikaanse) Republiek en voor cystic fibrosis. Ze dansten de chacha(cha), daarna de chaconne. De chaebol is een Zuid-Koreaans industrieel conglomeraat. De chado (Jaarboek 2007) is een Japanse theeceremonie.

8. De keeper keepste op de keper beschouwd heel secuur. Morgen is hij weer met de kieper in de weer op het tuinbouwbedrijf. De chador is een grote zwarte mantel, meestal met sluier. Chaerofobie is afkeer van vrolijkheid en vreugde, dat lijkt wel chagrijn. Chai is bij de joden het symbool voor leven, gevormd van de letters chet en joed. De (het) chakra is een energiecentrum. De chamade blazen is terugkrabbelen. De challe is een gevlochten brood van wit meel voor de sabbat. Chambray is cambric, een cambree een slaapzaal in een kazerne.

9. Een nachtmutsje is een borrel voor het slapengaan. In de chambres séparées [meervoud] werd de wijn gechambreerd, vlak naast het chamois (gemskeurige, gemzenkeurige) vaasje van chamotte. Het chameets is niet-geoorloofd voedsel op Pesach. Het bevat gegist deeg van een van de vijf graansoorten van het oude Israël, genoemd in de halacha (tarwe, emerkoren, spelt, gerst en tweerijige gerst). Een chamottebewerker moet vuurvaste handen hebben. Champlévé is juist het tegenovergestelde van cloisonné. Een chanoeka-ijzer is een chanoekalamp. De toevoeging 'à vue' betekent echt wel iets bij een changement. Chamefytisch is letterlijk laag-bij-de-gronds.

10. Het koor chantte monotoon en kreeg na het concert gebak met chantillycrème. Chapati's zijn platte Indiase broden. Chapeau (bas), hoedje af, voor die man met de chaplinsnor (hitlersnor, stalinsnor, dalísnor)! Een chapter is een plaatselijke afdeling van de Hell's Angels. Vreselijke letter trouwens, die c! Een char-à-bancs is een janplezier. De janklaassen zat er pontificaal op. Een chared (Jaarboek 2009; meervoud: charedim; bijvoeglijk naamwoord: charedisch) is een zeer orthodoxe jood, bijvoorbeeld een chassied. Het charoset wordt op seideravond gegeten. De bereide charlotte-russe was onderwerp van charlatanerie.

11. Chartes-parties zijn chertepartijen (charterpartijen). Duidelijk? Een chasse-cousin is een slecht diner met minderwaardige wijn om ongenode gasten af te schrikken. Ze kwamen van Scylla in Charybdis. De chatelaine droeg een chatoyant en serveerde châteauneuf-du-pape bij de chateaubriand. Wat verschaft de CHE, de Christelijke Hogeschool Ede, de eer om in Van Dale te staan? Checkpoint Charlie was het levende bewijs van de checks-and-balances tussen Oost- en West-Berlijn. De cheeta's stonden cheek to cheek (wang tegen wang). De cherimoya is een groene hartvormige vrucht. De cherubs (cherubijnen) komen na de serafijnen.

12. De CHF gebruiken ze in Zwitserland. De chicagoblues is een van de countryblues afgeleide bluesvariant. Een chicka (Jaarboek 2008) is een 'chique chick' of 'chic chickie' (Jaarboek 2007). Zij leest ongetwijfeld chicklit. De chief executive (officer) is de CEO, de president-directeur. Een chiffonnière is een ladekast. De chijl is de door de darmvlokken opgenomen en in de chylusvaten afvloeiende, vet bevattende lymfe. Chijm of chymus is de spijsbrij in de maag. De chikungunya (Jaarboek 2007) is de door muggen verspreide subtropische virusziekte. De chili is een plant die de cayennepeper oplevert. De jeugd op een houseparty is vaak het chillst. De chimaera is een entbastaard, de chimère een hersenschim. Het chiné is een gevlamd weefsel; daarmee chineer je. De rare chinees snoof een chineesje op.

Rein Leentfaar